

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΥΠΟ Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο κ. Άγγελος Τερζάκης, νεώτατος ακόμα, κατάκτησε μιὰ θέση όλότελα ἔξαιρετική στη σύγχρονή μας πεζογραφία. Ὑστερ' ἀπὸ δοκιμές, καθὼς «Ὁ ξεχασμένος» (1925) κ' ἡ «Φθινοπωρινή συμφωνία» (1929), μᾶς ἔδωσε ἓνα μεγάλο δῶτομο μυθιστόρημα, τοὺς «Δεσμῶτες» (1933) καὶ μία ἱστορική μελέτη πάνω στὴν ἐξέλιξη τῆς νεοελληνικῆς πεζογραφίας, δημοσιευμένη στὸ περιοδικὸ «Ἰδέα», τὸν ἴδιο χρόνο. Τὸ τελευταῖο του ἔργο εἶναι ἡ «Παρακμὴ τῶν Σκληρῶν». Ἀραιά, μὰ γεμάτα φανερόματα. Τὸ πρῶτο συμπέρασμα, πὸν ἄμεσα προσπέφτει στὴν αἴσθησι ἀπὸ τὴν παρακολούθησι μιᾶς τέτοιας προσπάθειας, εἶναι ἡ βαρυσήμαντη ἀντίληψι τῆς τέχνης, πὸν φαίνεται νὰ κατέχη ὀλοκληρωτικὰ τὸν πεζογράφο. Εἶναι φανερό, πὼς ὁ κ. Τερζάκης ἔχει καὶ μεγάλες προθέσεις καὶ μεγάλα σχέδια μέσα του. Προικισμένος ἀπὸ τὴ φύση μὲ μιὰ θαυμαστὴ δξύνουια καὶ μιὰ ἔξαιρετη ἱκανότητα νὰ συλλαμβάνη τὰ σύνολα ὅσο καὶ τὶς λεπτομέρειες, ὀπλισμένος μὲ μιὰ πλατεία καὶ πολύμορφη μόρφωσι, τοποθετεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἀντίκρου στὸ θέαμα τοῦ μεγάλου κόσμου, τοῦ ἀνθρώπου πὸν ἀγωνίζεται χωρὶς ἐλπίδα μέσα στὸν πύρινο κύκλω τῆς πεζῆς μονοτονίας του, τῆς θυσίας του καὶ τῆς ἀδυσώπητης ἀνάγκης νὰ ὑψωθῆ πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, τῆς τραγικῆς οὐσίας πὸν γεμίζει ἀπὸ κάθε πόρο τῆς τῆ ζωῆ, τῆς ἐποχῆς του, πὸν ἀκαθοδήγητη, γεμάτη διάθεσι λυτρωμοῦ καὶ χωρὶς ὀρισμένους σκοποὺς, φρενιάζει ἀπὸ δίψα καὶ ἀπόγνωσι- καὶ ἐκφράζει τοὺς κατασταλαγμένους του στοχασμοὺς ἀνιστορώντας τὸ βίω καὶ τὴν πολιτεία τῶν κοινῶν καὶ τῶν συνηθισμένων ἀνθρώπων. Διαβάσματα ἀπὸ ξένες λογοτεχνίες, λογοτεχνικῆς προσωπικότητες τοῦ καιροῦ μας

ἀπὸ τὶς πιὸ πολυδύναμες καὶ τὶς πιὸ σημαντικῆς, ρεύματα καὶ ἰδέες εἶναι φανερό, πὼς ἔχουν σημαδέψει τὸ πέρασμα τους ἀπὸ τὴν εὐαισθησία του καὶ τὴ σκέψη του. Μὰ ἴσαμε τὴν ὥρα μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος κανεὶς, πὼς ἡ πολλαπλὴ αὐτὴ ἐπίδρασι θὰ εἶναι γόνιμη καὶ καρποφόρα γιὰ τὸ μελλοντικὸ ξετύλιγμα τοῦ ταλάντου τοῦ νέου πεζογράφου. Ἐκεῖνο, πὸν περισσότερο ἀπ' ὅλα ἀποτελεῖ ἓνα πραγματικὸ προτέρημα τοῦ κ. Τερζάκη εἶναι ἡ ἔξαιρετικὰ καλλιεργημένη αἴσθησί του τῆς γλώσσας. Ἡ δημοτικὴ του εἶναι μαλακὴ, στρωτὴ, διαποτισμένη ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα ὅπου χρειάζεται κι' ὅπως χρειάζεται, χωρὶς παραστρατήματα, πεσίματα καὶ ξαφνιάσματα, μὲ μιὰ λέξι «πολιτισμένη». Ἡ φράσι του ἔχει ἓνα παλμὸ, πὸν ἄλλοῦ γίνεται ἀσθματικὸς καὶ ἄλλοῦ ἀνεβαίνει ἴσαμε τὴν ἐντέλεια τοῦ ἐπιγράμματος. Κενὰ καὶ ἀποσιωπήσεις ἐκφράζουν μ' ἓνα ζωντανὸ καὶ παραστατικὸ τρόπο τὴν ἐσωτερικὴ σύστασι τῶν ἡρώων του, πὸν εἶναι ὄλοι ἥρωες ἀναγκαστικοί, παρμένοι ἀπὸ τὸ ἀνώνυμο πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, μὰ καὶ χαρακτηριστικοὶ διαθέσεων, καταστάσεων, τοῦ θλιβεροῦ μεγαλείου, τῆς ἀνησυχίας καὶ τῶν ἀντιφάσεων τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Νομίζω, πὼς ὁ κ. Τερζάκης μᾶς δίνει τὸ περισσότερο μὲ τὴν πεζογραφία του τὸ σιωπηλὸ δράμα τῶν μεταπολεμικῶν καιρῶν. Ἡ ξεφτισμένη παράδοσι, ἡ ἐλπίδα γιὰ ἓνα καλύτερο αὔριο, ὁ πυρετὸς τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν ἀξιῶν στὰ καλούπια μιᾶς ἀνθρωπότητος πὸν ἔχει χάσει τὸν ἑαυτὸ της, κληρονομικῆς ἐπιδράσεις, ἐπιβιώσεις καὶ βρυκολακιάσματα, πὸν ξεπερνοῦν κάθε πλαῖσιω, δισταγμοὶ καὶ ἀμβολίες, ἀνησυχίες ἀκαταστάλαχτες, ἀντιδράσεις καὶ ἀντιστάσεις, πὸν δὲν καταφέρνουν

νά ολοκληρωθῶν, ἕνας κόσμος πρόοριζα σα-
λεμένος, πού δὲ μπορεί νὰ βρῆ τὴ δικαίωσή
του, γιατί δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὴν ἀναζη-
τήσῃ, πότε μαντεύονται ἢ ὑποβάλλονται, πότε
ζωντανὰ διαγράφονται σὲ κάθε σελίδα τῶν
τριῶν τελευταίων του τόμων. Οἱ «Δεσμῶτες»
εἶναι ἡ τραγωδία τῶν καθημερινῶν ἀνθρώ-
πων, πού τοὺς φυλακίζει ἡ **περίσταση** καί
πού, μ' ὅσα κι ἂν κάνουν, δὲν καταφέρνουν
νὰ χαροῦν τὴν πραγματική, τὴν ἐσωτερική
λευτεριά. Ἡ «Παρακμὴ τῶν Σκληρῶν» εἶναι
τὸ δράμα μιᾶς οἰκογένειας, πού ἔχει ξεπέσει.
Ὁ πεζογράφος κάνει μιὰ τέχνη πλουτισμένη
ἀπὸ ἐσωτερικὸ νόημα. Ἔχει πολλὰ φορὰς ἕνα
τρόπο σκληρὸ νὰ ἐκδηλώνῃ τὴ στάση του
ἀντίκρου στὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. Ἐδῶ
κ' ἐκεῖ τοῦ ἀρέσει ἡ χτυπητὴ πρωτοτυπία, ἡ
ἀπροσδόκητὴ εἰκόνα, ὁ ἐντυπωτικὸς παραλλη-
λισμὸς. Οἱ τύποι του, μολονότι κάποτε φαί-
νονται σὰν σχεδιασμένοι μὲ κάρβουνο, ξεση-
κωμένοι μὲ περίγραμμα ζωηρό, μονότροποι
καὶ χωρὶς προέκταση, εἶναι πάντα ἐπιτήδεια
διαφοροποιημένοι καὶ στὶς περισσότερες περι-
πτώσεις ζωντανοί. Μὰ κείνο πού φαντάζομαι,
πὼς βαραίνει πιὸ πολὺ στὴν παραγωγή τοῦ

κ. Τερζάκη, εἶναι ἡ ἀναμφισβήτητὴ ἰκανό-
τητά του νὰ ψυχογραφῆ ὁμάδες ἀνθρώπων,
πού ἐκφράζουν τὸ γενικώτερο πνεῦμα τῆς
ἐποχῆς, καὶ νὰ φωτίξῃ μ' αἰφνίδιες δέσμες
ἐντατικοῦ φωτὸς διαθέσεις καὶ καταστάσεις,
πού περνοῦν ἀπαρατήρητες ἴσως ἀπὸ τὸν
κοινὸ θεατὴ, μὰ πού ἔχουν ἐξαιρετικὴ σημα-
σία γιὰ τὴ σπουδὴ τῶν τάσεων καὶ τῶν ρευ-
μάτων τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Ὁ ἀναγνώστης,
πού θὰ σκύψῃ ἐπάνω ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ
πεζογράφου τούτου, δὲ θὰ χάσῃ τὸν καιρὸ του
καὶ τὸν κόπο του.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Βιοβιβλιογραφικά. Γεννήθηκε τὸ 1907 στὸ Ναύ-
πλιον, ὅπου καὶ ἄκουσε τὰ πρῶτα μαθήματα. Τελείωσε
τὸ Γυμνάσιο στὴν Ἀθήνα, σπούδασε τὰ Νομικὰ καὶ τὸ
1929 διορίστηκε δικηγόρος. Γρήγορα ὁμως ἀφοσιώθηκε
ὀλοκληρωτικὰ στὰ γράμματα. Ἦδρυνε καὶ διηύθυνε τὰ
λογοτεχνικὰ περιοδικὰ τῶν νέων «Προῆ» (1928) καὶ
«Λόγος» (1930). Ἐξέδωκε τὶς συλλογὰς διηγημάτων
«Ὁ Σχεασμένος» (1925), «Φθινοπωρινὴ Συμφωνία»
(1929), τὰ κοινωνικὰ μυθιστορήματα «Δεσμῶτες»
(δύο τόμοι, 1933) καὶ «Ἡ Παρακμὴ τῶν Σκληρῶν»
(1934). Τὸ «Νεοελληνικὸ Μυθιστορημα», διεξοδικὴ
γραμματολογικὴ μελέτη, δημοσιεύτηκε σὲ συνέχειες
τοῦ περιοδικοῦ «Ἰδέα» (1933). Συνεργάζεται ταχτικά
σ' ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ περιοδικὰ τῆς πρωτεύουσας.